

Barndomsminner fra krigens dager

Intervju med Riborg Hellesås.

Riborg vokste opp på hjemgården Hellesås, gnr.162 bnr.7 og 8 oppe på Gevingåsen. Hun var datter av Marie og Bernhard Hellesås. Riborg var født den 6. mars i 1931 og fylte 9 år den våren krigen startet. Hun mintes krigen godt. Hjemme på gården hadde de et allsidig husdyrbruk og Riborg lærte fort å ta del i de arbeidsoppgaver som var både ute og inne på gården. Hennes far, Bernhard (1897 – 1967), tok på seg kjøring med hest og vogn for å frakte varer til og fra Lånke Handelsforening. Om vinteren tok han på seg tømmerkjøring. Foruten at han dreiv med salmakerarbeid utenom selve gårdsdrifta.

Riborg minnes barndommen som en trygg og god tid : «Vi hadde mat og klær, og ellers det meste vi trengte». Å vokse opp før og under krigen, kan ikke sammenlignes med hvordan det er å vokse opp i dag. Dette med merkeklær og lommepenger var for henne ukjente begreper. Hun husker med glede at det bestandig var noen hjemme når hun kom hjem fra skolen og at maten var ferdig og stod på bordet. Skoleveien for Riborg var fra Hellesås og opp til Leira skole. Dette var en skolevei på rundt 6 -7 km. Den gang gikk ungene annenhver dag på skolen, så med et lurt smil sier Riborg at hun gikk ikke mer enn 3 og et halvt år på barneskolen. Om vinteren kunne det ofte være styggvær, så ofte var de både blaut og frossen når de kom fram til skolen. Men på skolen fikk de tørket klærne sine rundt den store vedovnen som kunne stå helt rødglødende på de kalde vinterdagene. På Leira skole var det ikke noe problem med inneklimate, det var enkle vinduer som sørget for utlufting. Ventilasjonsanlegget var upåklagelig der på skolen, hørte heller ikke så mye snakk den gang om at barna hadde astma og allergiplager.

Ordet Mobbing var for oss enda ikke oppfunnet, men det kunne hende at noen kunne bli ertet for ett eller annet. En og annen gang kunne det hende "da som nå" at det utspilte seg noen slåsskamper på vei til og fra skolen, men for det meste gikk skoledagene fredelig for seg. De første årene var det å gå til skolen om sommeren, om vinteren kunne det hende de kunne bruke spark og ski. Den første sykkel fikk Riborg da hun var 12 år gammel. Før krigen kom det noe i handelen som ble kaldt for bilbok. Dette med å sitte på stabbesteinene nede i Gevingåsen og skrive opp bilnummer var en fritidssysssel som ble utøvet av mange unge på denne tiden. I bilboka kunne en lese seg fram til de ulike bilnumrene og samtidig lese hvem som var eier av de ulike bilene. Det var helst i helgene at de holdt på med dette. Opp Gevingåsen kjørte bilene ikke så fort, så en rakk fint å få med seg tallene. Bilnumrene var heller ikke var så lange da som nå. Bilene som kom kjørende, hadde som oftest V- eller U-nummer. Kom det en bil med andre bokstaver var det en stor sensasjon. Kom det en bil med utenlandske kjennetegn var det en ekstra stor sensasjon. Husker vi satt og gjettet på hvilke farge neste bil som kom kjørende hadde, i påvente av neste bil. I dag hadde det blitt en stri jobb og fått notert ned alle bilnumrene på de som kommer kjørende.

Vi hadde ikke mer moro enn den moroa vi laget oss selv, vi hadde ikke noe TV, video og dataspill. Slike ting var ikke oppfunnet ennå.

Å bo hjemme på Hellesås under krigen kunne være spennende nok. Med gårdens beliggenhet såpass høyt oppe i Gevingåsen, og ikke så alt for langt unna Værnes i luftlinje, lå gården utsatt til for splinter når det ble utført flyangrep over Værnes flyplass. Når en la seg om kvelden måtte en legge fram klærne så de var greie å finne og få på seg i full fart i tilfelle

flyalarmen gikk og det ble bombing over Værnes. Ofte foregikk bombingene på nattetider, og når en våknet av flyalarmen, måtte en opp i en viss fart og søke tilflukt nede i kjelleren. I kjelleren hadde de ordnet seg med noe nødproviant, talglys og fyrstikker. Vi visste ikke hvor farlig det var, men ofte kunne en høre at bombesplinter suste igjennom luften med den særegne plister lyden. Og ofte kunne en finne splinter etter at bombingene var over, der splinter var gått i bakken like ved husene. Men det gikk bra, og heldigvis ble ingen truffet av splintregnet.

Riborg minnes godt den gang de fikk innlagt elektrisk strøm hjemme på gården, det var i 1941. Da ble det montert ei lyspære inne på kjøkkenet og ei pære inne på stua. Hun husker at de syntes det ble svært så lyst når lyset ble slått på. Men det elektriske lyset skulle det fortsatt spares på. Lyset ble ikke slått på før det begynte å bli mørkt, og fortsatt ble talglys og parafinlamper brukt en god del. Men etter hvert ble det elektriske lyset brukt mer og mer, og parafinlampene kom bort. Husker vi fikk innlagt telefon en liten stund før krigen. Men da krigen kom var de uten telefon, den ble lagt inn på nytt like etter krigen var slutt. Etter endt folkeskole måtte en snart begynne å se seg om etter noe arbeid, og etter hvert søkte Riborg seg inn på ei 5 måneders husmorvikar-skole på Levanger. Dette ble for Riborg en svært nyttig lærdom og etter hvert hennes yrkesvalg. Foruten den teoretiske opplæringen, ble hun utplassert på Levanger sykehus. Fikk også jobbe i barnehage, barnehjem og gammel hjem samtidig som hun hadde både praktisk og teoretisk opplæring på skolen innen helse og sykestell. Etter fullført husmorvikarskole i 1949 ble hun ansatt som husmorvikar her i Lånke. På denne tiden var det to husmorvikarer i Lånke. Det kunne være forskjellige heimer hun kom inn i. Ikke alle heimene hadde de samme bekvemmeligheter når det gjaldt bad og toaletter. Men en måtte innrette seg så godt en kunne. Dette arbeidet ble for Riborg svært så lærerikt, ingen av heimene var utstyrt likt. Ofte kunne husmora være på sykehuset, i forbindelse med barnefødsler eller sykdom. Ikke sjelden fikk Riborg hele ansvaret for husarbeidet og matlagingen. Hun måtte få barna i vei til skolen, mannen selv i huset var borte på arbeid. Ordet pappapermisjon i forbindelse med barnefødsler var ennå ikke oppfunnet. Det hendte også at far selv i huset var borte på anlegg hele uka og kom hjem bare i helgene. Da fikk Riborg det hele og fulle ansvaret for heimen og barna. Ikke sjelden følte hun at hun fungert som en reservemor for de små. Det hendte også hun måtte ta del i litt utarbeid på gårdene, men det var ikke så ofte. En sjelden gang hendte det at hun måtte bli med og hjelpe til i fjøset. Hun husket at hun også en gang måtte bistå ei ku under kalving. Riborg var ikke ukjent med kyr og fjøsarbeid, så det gikk greit det også. Hun jobber til sammen i 30 år som husmorvikar. Et variert arbeid som hun likte og skjøttet svært så godt. Riborg var kjent for å være en svært trofast og pliktoppfyllende kvinne, og var svært godt likt både av de voksne, og ble for de unge en slags reservemor – når sykdommen rammet i en barnefamilie. De siste årene av sitt liv ble Riborg avhengig av rullestol, noe som hun taklet bra. En annen ting var at hun nesten mistet alt synet så hun hadde svært vanskelig for å lese, men å lytte til radio og TV ble for henne svært nyttig.

Intervju av Riborg Hellesås, utført for Lånke Historielag i november 1999